

КЛИСАРЯТ

Клисарят не мигна цяла нощ. Един след друг хидропланите прелитаха с грохот над градчето и кацаха в залива. Но не за това не можеше да заспи старецът. Безсънието го мъчеше от няколко години. Стар бе той, много стар – най-възрастния човек в градчето. Призори, щом врабчетата зачуруликаха, той обикновено заспиваше за час-два, но тази сутрин не можа.

Току задряма, и го събуди тиха глъчка. Старецът се послуша. Войниците са дошли вече в селото – чу руски говор. Понечи да стане, но се отказа - беше още тъмно. Легна отново на твърдия одър, зави се до уши и се помъчи да си спомни как изглеждаха тогава руските войници – преди много, много години – когато беше още дете...

Сепна го крякането на кокошките. Старецът напрегна слух, защото вече недочуваше. Крякаха тревожно. “Сигурно пак порът се е появил” – помисли си той, надигна се болезнено от леглото, нахлузи на босо галошите, наметна антерийката си и се затътри през двора. Развиделяваше се.

Отдалече забеляза да белее перушина. Сви го тревога. Забърза към кокошарника в дъното на църковния двор. С треперещи ръце отвори вратичката, наведе се и надзърна. Нямаше я Бялка.

Старецът се натъжи. Бялата му снасяше всяка сутрин по едно яйце и той я обичаше като щерка. Не че другите кокошки не ги обичаше, но тази му беше любимка. Изправи се, защото усети, че в гърдите му нещо взе да го стяга. После бавно тръгна обратно към къщичката си.

По едно време зачу говор от двора на хана. Руснаците! Прищя му се да ги зърне поне за миг. Старецът нагази в избуялия до гърди див роман и надзърна над каменния дувар.

В двора на хана гореше малък огън, над него, закачено на тринога висеше войнишко котле, а четирима войника се суетяха наоколо. Единият скубеше бялата кокошка и хвърляше перушината в огъня. В утринта се понесе мирис на изгоряло...

“Гладни са момчетата – рече си старецът, – нека си похапнат! Ама как можа баш Бялка да се случи! Нищо, хаир да им е... – рече си и тръгна към стаичката. – Те сигурно са помислили, че като са в двора на църквата, кокошките са попови, иначе нямаше да посегнат...”

Легна, както си бе наметнат с антерийката, само изу галошите. Покри се отново с протритото домашно одеало и се заслуша в идващото утро.

Не така си представяше той посрещането на руските войници. Мислеше, че ще се появят посред бял ден и че цялото градче ще излезе да ги посрещне с цветя, песни, хляб и сол, както едно време посрещнаха братушките. А то се случи да пристигнат през нощта. Нищо, що е време, пред нас е... И старецът задряма късна трескава дрямка.

Вече беше светло, когато по каменните плочи на църковния двор затропаха ботуши и клисарят стана да види кой е. Беше даскалът и един руски офицер. Попитаха ще има ли място в къщичката му да настанят няколко войника за нощувка. Старецът с радост се съгласи.

“Дай първо да те прегърна, синко! – обърна се той с треперещ глас към руснака. – Как няма да подслоня момчетата, иска ли питане?... Аз преди осемдесет години дедите ви съм посрещал!... Генерала ви за пеша на мундира съм държал!...”

Офицерът се подсмиваше под мустак, после хвърли оглеждащ поглед към църковния двор, зърна перушината на Бялка и тръгна натам. После вдигна нос и задуши въздуха. Усети дима, идващ откъм двора на хана и нагази в буренака. Надзърна над дуvara и бързо се върна назад, мърморейки под нос. Даскалът, който му бе като преводач, подтичваше след него.

Мина, не мина време и отвън избръмча кола. От нея изскочиха офицерът и още един момък с орлов нос, също офицер. Старецът чу откъм двора на хана да се носят команди, тропот на ботуши, после гълчава и отиде да види какво става.

Когато клисарят влезе в двора, вече се беше насъбрал народ. Взводът бе строен, а пред всички стояха четиримата войника с наведени глави. До тях офицерът с орловия нос говореше нещо строго и накрая завърши:

“За нарушение на заповедта и за посягане на чужда собственост военно-полевият съд ви осъжда на смърт чрез разстрел. Присъдата да се изпълни незабавно.”

Народът се люшна и сподавен вопъл се разнесе...

“Даскале, вярно ли чух?” – дърпаше го старецът за ръкава.

“Вярно, дядо – отвърна момъкът стъписан. – Не мога да повярвам...”

Тогава клисарят скокна. Разбута навалицата с кокаливите си лакти и застана пред офицера.

“Слушаш ли се какво приказваш бе, момче? Толкова ли е евтин живота на хората? Една кокошка ли струва?”

“Отдръпни се, папаша, рече кротко офицерът. В армията е нужна дисциплина. Ние не сме кокошкарите, а съветска армия!”

“Никакъв папаша не съм ти аз на тебе! И ако искаш да знаеш, аз сам им дадох кокошката! Мене защо не ме попитахте?”

“Не трябва, старче, те си признах... Омръзнала им войнишката храна, кокошчица варена им се приляло...”

Четиримата войника вече бяха съблекли рубашките си и сваляха пагоните от раменете им...

Клисарят се разтрепери. Как е възможно такова нещо! Той изтича пред четиримата войника, разпери ръце, сякаш да ги предпази и извика с немошен глас:

“Не ги давам! Аз преди осемдесет години дедите им съм посрещал! Как ще проливате своя кръв?...”

“Какво говори той? – попита раздразнен офицерът. Даскалът се наведе към него и преведе. – Отведете стареца настрана!” – заповяда момъкът с орловия нос.

Клисарят не позволи да го отведат, а сам затича, болезнено препъвайки се с халтавите си галоши.

Неколцина войника бавно поведоха четиримата към дуvara на хана.

Те застанаха един до друг с вързани отзад ръце, свели поглед. Хората наоколо гледаха диво, спотаили дъх. Жени подсмърчаха и бършеха сълзи със забрадките...

После взводът се строи пред осъдените.

“Имате ли последно желание?” – попита офицерът и черните му склучени вежди се събраха в права линия на челото.

Осъдените мълчаха. Накрая единият от войниците повдигна глава и неуверено промълви:

“Ако е възможно... не казвайте на близките ни...”

“Ще видим!” – тръсна черен перчем офицерът и кимна към командира на взвода. Той унило изкомандва за стрелба. Затворите на пушките изщракаха.

Настана тишина. Дете в навалицата заплака.

В този миг откъм камбанарията на църквата се чу глух звън. Всички обърнаха глави натам. В отвора на камбанарията, държейки се само за ръба на камбаната стоеше изправен клисарят. Под нозете му Христос гледаше строго от иконата си.

“Стойте! – извика старецът. Гласът му – задъхан и треперещ – в настъпилата тишина прокълтя като от амвон. – Ако заповядайте да стрелят, ще скоча!”

Множеството ахна.

“Какво говори той?” – попита офицерът. Учителят преведе.

“Този старец е луд! Свалете го оттам!” – извика раздразнен той.

Двама войника се затичаха, но гласът на стареца, прозвучал по-силно и от заповед, ги спря.

“Стойте! Ако направите още една крачка, ще се хвърля!”

Гласът му вече не трепереше. Той се олюля, камбаната глухо простена и тълпата изтръпна. Войниците не смееха да мръднат и гледаха с тревога офицера.

Този път той разбра и без помощта на даскала. Стисна устни и закрочи нервно напред-назад, хвърляйки гневни погледи към камбанарията. После изведнъж скочи в колата и извика към взводния:

“Остави!” И изхвърча с газката сред облак прах. Войниците бавно отпуснаха пушки.

Едва когато прахът се разнесе, народът разбра какво се бе случило и се втурна към четиримата осъдени, които се пулеха невярващи. Запрегръщаха ги, зацелуваха ги, взеха да ги вдигат на ръце, сякаш бяха герои и накрая цялото множество от народ и войници се смеси като два мравуняка.

Старецът стоеше на камбанарията неподвижен и величав като паметник.

В нозете му Христос гледаше засрамен...

27.11.1967 г. София.